

## LLIBRES

# Una gran novel·la: "Fuita i martiri de Sant Andreu Milà"

Dins l'esclat impressionant de l'actual literatura mallorquina, hem de citar en primeríssim lloc -al meu entendre- el nom d'un novel·lista i poeta: Miquel Angel Riera. Un home que -ultra alguns llibres de versos- ens ha ofert, en la maduresa vital dels seus quaranta anys, dues novel·les extraordinàries: "Fuita i martiri de Sant Andreu Milà" i "Morir quan cal". De la segona ja en vaig parlar, fa dos mesos, en aquest mateix diari. Avui m'ocuparé de la primera.

Un pròleg clarivident de Josep M. Llopart ens permet d'afrontar la lectura amb la disposició d'ànim necessària per a assaborir tota la bellesa de l'obra. I un epíleg commovedor de Jaume Santandreu arrodoneix l'emocionant experiència. L'autor de l'epíleg ens parla de "l'evangeli d'aquest Críet de fesonomia pròpia que es diu Andreu Milà". Evangeli que ens ensenya a viure, a conviure i a sobreviure.

La novel·la <sup>o lírica</sup> ~~simbolina~~ amb una "Tamborada per a un romaneig de ceo", de fortes arrels populars, que ens assabenta d'un crim ocorregut a "la plaça dels Corders, a la capital de les illes". En els dos primers capítols el narrador ens parla d'uns fets immediatament posteriors al crim: la fugida i un accident de cotxe -contat amb una minució realisme i amb una força expressiva incomparable-. Hi intercala retalls de diari -"traduïts del castellà", com és lògic- que aclareixen alguns aspectes de l'assassinat. A partir del capítol tercer, és el mateix Andreu Milà qui pren la paraula; gairebé tota la novel·la, doncs, està escrita en primera persona. Victima de l'accident, impossibilitat de moure's al fons d'un barranc, contempla un panorama esbarrador: el cotxe esclatat i els companys d'escapàtoria morts o a punt de morir. Passen llargues hores. Andreu Milà rememora els fets més importants de la seva vida de noi solitari i atemorit, sempre a punt d'efugir, després de trobar un sentit a la pròpia existència... Ens parla dels seus pares -humils i callats-, de les seves primeres experiències sexuals, de l'estada en un convent de frares, del retorn a la casa buida... Fins que es barrejà amb homes de conducta dubtosa i participà, indirectament, en el crim. I ens descriu també la terra aspra i rocosa on va créixer: el Pedregar. Escoltem-lo: "Cada arbre -figueres albacors i una de coll de dama, tan afamegades que just treien lletrada cada dos anys;

uns ametllers primatzols, que, els de baldor, omplien, entre tots, dos sacs de secallonets com glans-, cada bri de blat, cada racó de civada, eren una tremenda caparudesa de mon pare, i es dreçaven aprofitant un crull del roquissar, un cocó de terra blanca, una distracció qualsevulla d'aquella àrida natulase". Història de la seva vida que alterna amb la narració, lenta i angoixosa, de la seva experiència actual, feta de silenci, d'emort, de pudor asfixiant, de la presència negra dels corbs... Perdut el coneixement, uns caçadors el troben, per casualitat, i es sotmès a judici i condemnat a morir, a garrot. Altra vegada ens parla el narrador, i fa servir, com al principi, retalls de diari. Ningú no sap que Andreu Milà se sacrifica pel bon nom dels companys. Uns dies abans, quan encara era al fons del barranc, ens havia dit: "Ara ho veig clar, per primera vegada. Salvar-se és, exactament, perllongar el ressò d'un ésser humà entre els humans, més enllà de la mort. Deixar un ressò positiu, com condemnar-se és deixar-lo negatiu. Pens que ara hi vull cartes, a l'envit de salvar-se. Ara em cal que hi hagi una salvació així que em pertanyi, també una per a mi, que em permeti travessar la mort tot surant".

Tota la novel·la és un plany de gran puresa lírica, un immens acord elegíac. Hi ha un contrapunt perfecte en l'alternança de capítols: una vivència actual, lenta i dolorosa -amb el temps gairebé aturat-, i el record de tota una vida, curta i ràpida. La novel·la és un cercle tancat i cada capítol té un sentit "inevitable" dins el conjunt. L'autor analitza a fons dos personatges: el protagonista, sobretot, i fra Anselm. El lèxic és ric, saborós, esquitxat per dialectalismes que li donen autenticitat i gràcia. Certament, "Fuita i martiri de Sant Andreu Milà" exigeix una lectura atenta; però el plaer estètic que se'n deriva recompensa, de bon tros, el delicat esforç a què ens ha obligat. Si bé ho mireu -usant la paraula "delicadesa" en el seu sentit més humà i afectuós-, Miquel Angel Riera ens posa a les mans una petita joia, enlluernadora i trencadissa... Joia que ha tallat amb dits savis d'orfebre.

Dire, per acabar, que "Fuita i martiri..." -una gran novel·la, sens dubte- ha estat publicada per Editorial Moll, de Palma de Mallorca, a la seva Biblioteca "Raixa" (núm. 91).

Jordi PAMIAS

DIARI DE LLEIDA - 9 gener 1975